

No hi ha, però, aquest escrípol: perquè una variant amb *-z-* existí en àrab; *šaraz* «âpre, dur» (Belot), i, en una altra acc., secundària, *širâz* «lait, caillé, épaissi». En aquesta variant es troba ja en el marroquí Abenalhaššâ-Razî (Dozy 744*a*) fins en *RMa.*, escrit *širâz* i traduït imprecisament «lac» (p. 448). Ja aquests autors ens avisen que és un mot manllevat. Realment ha de ser un iranisme en àrab, si bé antic i ben assimilat. Justament això ens explica la vacil·lació entre *z*, *s* i *š*. Probt. el mateix mot de la ciutat de *širâz* a Pèrsia, il·lustre en els Annals del país i la seva literatura. El dicc. persa de Steingass registra *šjarza* «fierce, enraged, panting for revenge; roaring growling (lion, wild beast)», «who puts himself in the attitude of fighting or defiance», *šbarz* «cutting, hardness, roughedness refractoriness», *šbarizdak* «embolcaire («medlar»)».

No hi ha, doncs, cap escrípol a admetre que aquest mot, ben arrelat en l'àrab hispànic *šârîza* o *šârîsa* «terra dura, aspra» quedés com nom de la brava vall del Mondúber, i encara més pròxim a aquest cim imponent que no Xaraco, i no veig que hi hagi cap raó per posar en dubte que Xerez gadità i extremeny tinguin aqueix origen (res no en diu Oliver Asín). Res a veure amb el burgalès *Castrojeriz*, *-xeriz*, que ve de CASTRUM SIGERÏCI. I renunciem també a relacionar-lo amb el *Xerex* i *Pla-sereso*, te. Catadau, potser provinents del ll. CERASE 'cirera'.

¹No ens toca a nosaltres estudiar *Jadraque*, però bé, pot ser que aquest vingui del mot àrab ben conegut *hadra* 'població, vila', d'on deriven diversos NLL hispanoàrabs. (V. ací l'art. *Fadrell*). Potser *hadra* «*Aqab*, del nom de l'àguila; cf. *Calatañazor* <*q ak' d' an-nušîr* 'castell dels astors' (poblacions totes dues en aquella part de Castella)—. ²Curiós que en el doc. de 1248 citat per SSiv., la donació es faci a un «Arnau *Bosquet*». Serà casual, però.. (i el cogn. conegut és *Busquets* amb *u* i *-s*).— ³ Si és de fiar la cita «*Exera* aut *Xeraco*», en el llibre del Reial Patrimoni els escribes o compiladors d'aquest llibre devien ajuntar i entremesclar el nom de *Xara* amb el de *Xaracol*.

XARAGALL

Amb les seves variants arcaiques *Aragall* i *Saragall*. Mot pre-romà, conservat encara com apel·latiu, amb el sentit i probt. originari de 'aixorranc', petit còrrec o solc causat per les aigües (*DECat.* IX, 450*a*11ss., 451*b*15ss.), que ha passat a designar, en català central la idea de 'rierol, petit corrent d'aigua a muntanya' (451*b*7ss.).

El *šarâgâj* de la Teuleria, a Centelles, -*âj del Camp Nou* a l'estany de St. Pere, a Oló; del solà de *Segalers*, a Oristà; de la Font de les Ànimes, a Avinyó, amb

algun de més important: el X. de *les Roques Vermelles*, afl. del riu Gurri (451*a*6ss.).

Pròpia de Mallorca, la forma *saragall* (pron. *sârâgâi*): *Sar. de La Vinyassa* a Estellencs; *Sar. de Son Penaflo* i altres tres a Alaró; *S. de Son Tries* a Esporles; *Sar. de Bellveure* a Binissalem; *S. del Puig*, en el Puig d'Inca. *Sargai* a Menorca (451*b*3 ss.).

En el Nord del P. Val., els col·lectius *sargallar* i *sargallada* a Cabanes de l'Arc i a Beo (452*b*9ss.). A penes res de la variant amb *s-* en el Nord del Princ.: *Saragallets* a Vilallonga de Ter; un isolat *Sorgallet* a l'alt Pallars (452*b*19ss.) Variant *aixe-* al Priorat. *Los Aixeregalls*, en un pendent rost a Capçanes. *L'Aixergall* id. a Cabasser (453*a*25ss.).

Una forma arcaica *Aragall* ha deixat rastre sobretot en català occidental, amb alguna avançadeta esparsa fins al Penedès: *L'Aragall d'en Barri* als afores de la ciutat de Lleida i rars testimonis apel·latius cap a Urgell, Segarra i Solsona, amb variant *argall* a Mequinensa i Menargues (453*a*33ss.). En fi: *La Creu de l'Argai*, dalt d'una mola encinglerada entre corbera, Gelida i l'Ordal (453*b*7ss.). *L'Argai* de Comes a la Pobla de Lillet (453*b*18). En docs. arcaics hi ha més de la forma *ar-*; *aragallo*, *-alyos* a Girona a. 957 i una vintena *aragallo* corrent d'aigua', en els SS.X-XI, a la zona barcelonesa (453*b*47ss.) *Aragarium* cap a Solsona i Urgellet (454*a*51ss.).

En fi no oblidem, que la forma més antiga (amb *a-*) també ha deixat rastre en llenguatges romànics diferents o menys veïns del català: *aragalb* i *issaragalb* a l'Aude, *Argayo* a Astúries i Cantàbric (455) d'altra banda una forma *racallo* pròpia de Ribagorça, S.XI, (456*b*46ss.) amb represa *regall* en el Nord valencià (457*a*133ss.).

XARAMELL (*Xirimella* etc.)

Pron. *əl šarəmél* més conegut, com nom d'unerrat i el sol que el segueix pel peu, serrat avall, en el vessant ONO. del Montnegre, i desaigua per la dr. a la riera de Vallgorguina cosa d'un k. amunt del poble (entre el Sot de Can Bòtxil i de Can Pujades). Oit sovint allí mateix, 1931, 1960, etc. al fons, ja prop de la crtra. s'hi fan berenes, amb algun hostalet.

Parònim *la Xirimella* pron. *la širiméja* en el te. valencià de Montesa, nom d'un alteró damunt el Barranc de la Font Santa o Barranc del *Ciprer* davant el Llomet de *La Esmoladora* (xxxii, 60.24, 61.1).

Si fossin llocs i noms importants i amb documentació, podríem pensar en un origen pre-romà en relació amb un nom fluvial cast., important com és el del riu *Jarama*, afluent del Tajo, que desemboca a Aranjuez, provinent del Guadarrama, detalls més avall.

Però donada la pàl·lida entitat dels nostres dos